

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DUM02 téma: Výklad – určení rozměru třmenového kalibru

ze sady: 3 tematický okruh sady: Přípravek a měřidlo

ze šablony: 05 Technologické cvičení

Určeno pro : 3 a 4 ročník

vzdělávací obor: 23-41-M/01 Strojírenství

Vzdělávací oblast: odborné vzdělávání

Metodický list/anotace: VY_32_INOVACE_05302ml.pdf

**Zpracoval: Ing. Bohuslav Kozel
SPŠ a VOŠ Kladno**

DUM 02 Výklad – určení rozměru třmenového kalibru

V předchozím výkladu byl vysvětlen třmenový kalibr a způsob měření s ním.
Třmenový kalibr – foto:

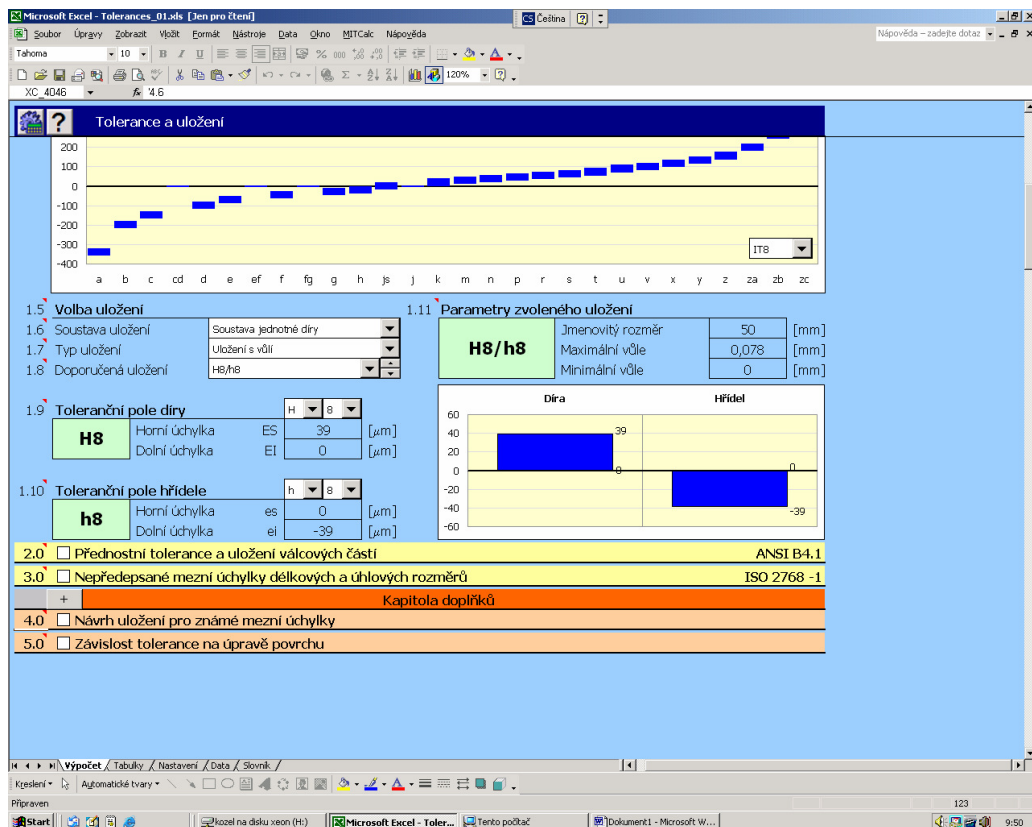
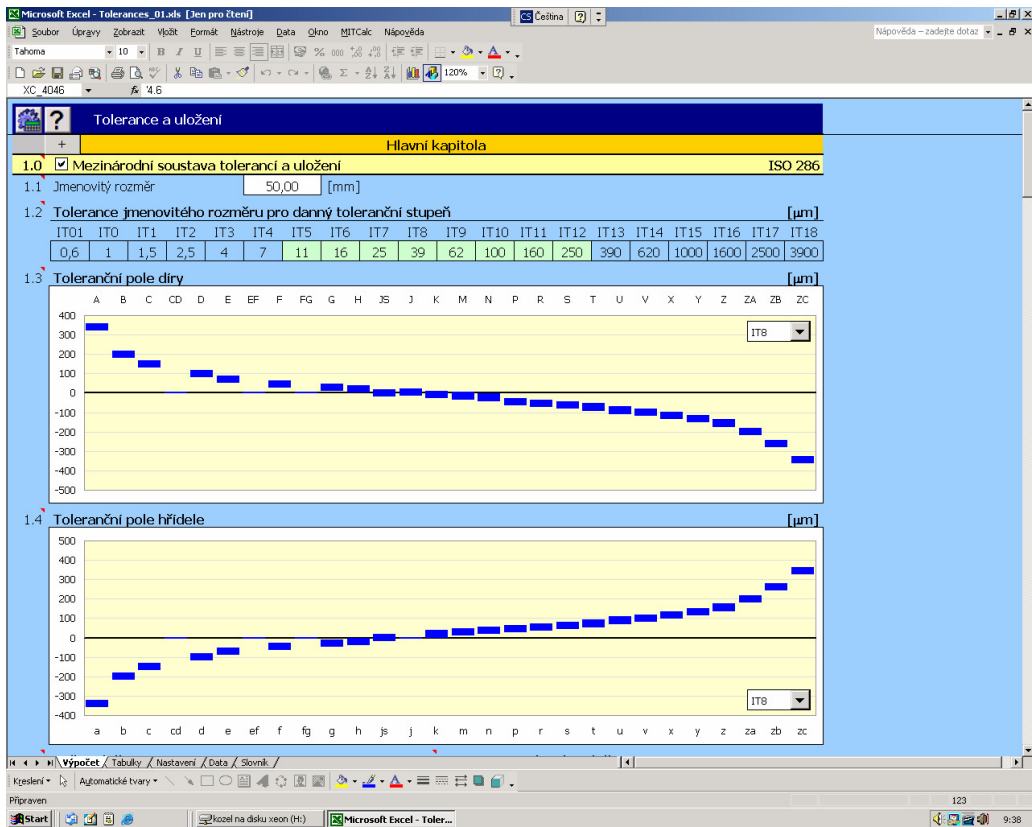
Nyní si ukážeme, jak se určí činné rozměry:

Co musíme znát před zahájením:

- Měřený rozměr včetně tolerance. Ten může být zadán buď toleranční značkou, např. 45 h7 jako na fotografii, nebo pomocí úchylek např. $45+0/-0,025$

Pokud máme zadání pomocí toleranční značky, musíme si zjistit úchytky. To můžeme udělat:

- Nahlédnutím do strojírenských tabulek, str. 111, kde zjistíme 45 h7 má úchytky $+0/-0.025$
- Nebo využitím hojně používaného programu Mitcalc, viz následující obrázek. Příklad na obrázku je pro rozměr 50 h8. Zjistíme velikost tolerančního pole $50+0/-0.039$

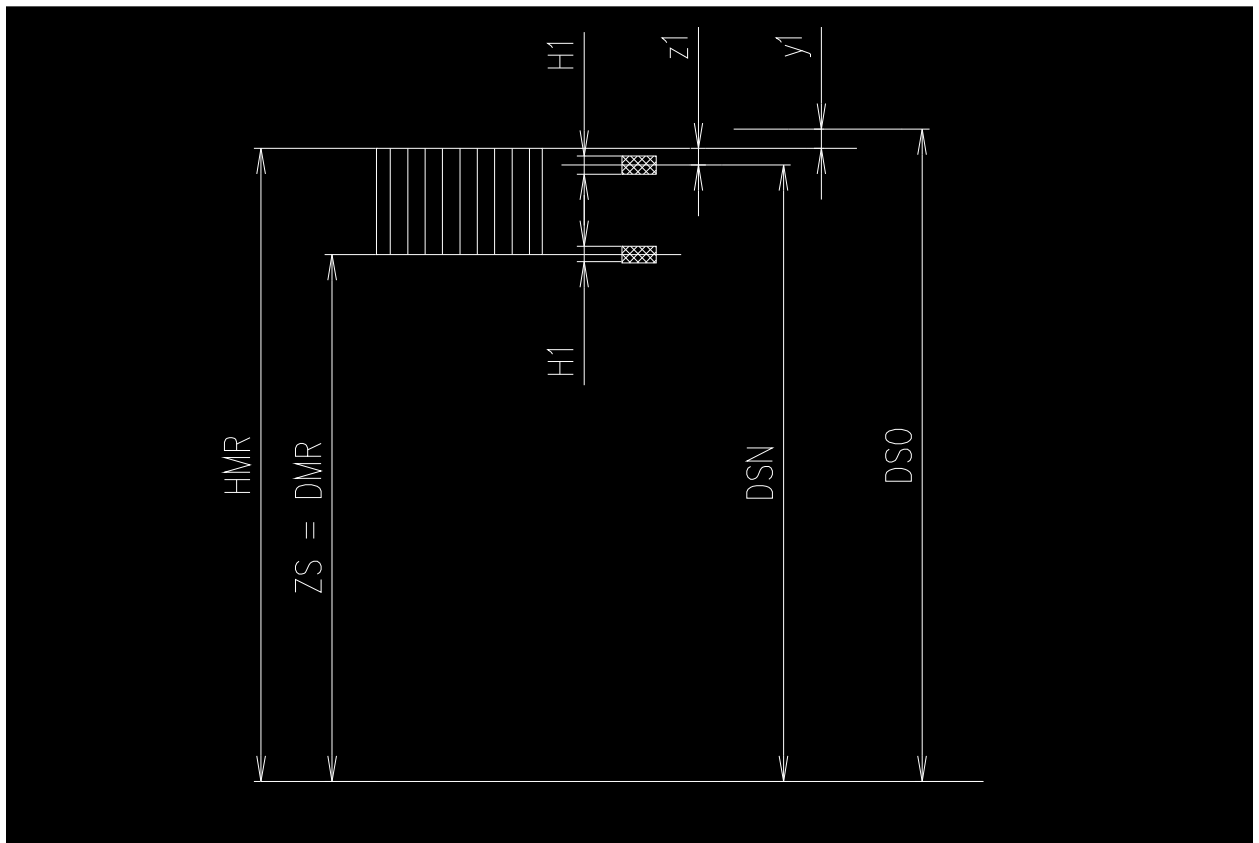

Určení činných částí kalibru se rozumí určit tři hodnoty:

- ZS – zmetková strana, rozměr se musí spočítat, potom se vyrábí, bude mít svojí výrobní toleranci

- DSN – dobrá strana nová, rozměr se musí spočítat, potom se vyrábí, bude mít svojí výrobní toleranci
- DSO – dobrá strana opotřebená, rozměr se musí spočítat, ale nevyrábí se, vznikne používáním a opotřebením. Nebude mít výrobní toleranci

Obrázek se zakótováním

Na obrázku

HMR = horní mezní rozměr = D_{max} = maximální rozměr vyráběného hřídele

DMR = dolní mezní rozměr = D_{min} = minimální rozměr vyráběného hřídele

A příslušné odvozené vzorce

Na hřídele – třmenový kalibr

$$ZS = D_{min} \pm H_1/2$$

$$DSN = (D_{max} - z_1) \pm H_1/2$$

$$DSO = D_{max} + y_1 \quad (\text{bez tolerance, opotřebovaná strana se nevyrábí})$$

Hodnoty H_1 , z_1 , y_1 jsou uvedeny ve strojírenských tabulkách.

H_1 je výrobní tolerance kalibru

z_1 je přídavek na opotřebenění

y_1 je mez opotřebenění

Hodnota y_1 může nabývat pro větší toleranční pole hodnotu 0.

Výsledkem je určení činných rozměrů ZS, DSN a DSO